

Carm
Barten

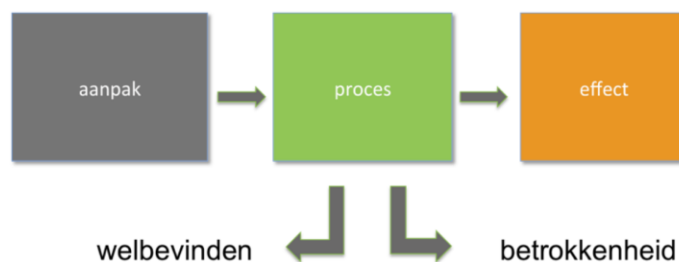

Procesgericht Onderwijs - Betrokkenheid

De kwaliteit van pedagogische relaties bepaalt hoe een leerling zich laat zien en tot hoever zijn competenties zich kunnen ontplooiën. Het is niet voor niets dat binnen Centrum Pedagogisch Contact (CPC) het contact tussen leraar en leerling gezien wordt als het fundament van onderwijs. In het traject Pedagogisch Tact staat het pedagogisch handelen centraal.

Het huidige onderwijs is in veel gevallen gericht op een (didactische) aanpak die dient te leiden tot gewenste opbrengsten. Dit heeft er in sommige gevallen toe geleid dat (toets-)opbrengsten worden geanalyseerd en op basis daarvan de aanpak wordt bepaald. Inmiddels worden op steeds meer plekken de nadelige gevolgen van dit onderwijsparadigma ondervonden, aangezien een belangrijk onderdeel onderbelicht is geraakt: het **onderwijsproces!**

CPC werkt vanuit de overtuiging dat een optimaal proces leidt tot optimale effecten. Met andere woorden: wanneer leerlingen door de leraar in een optimaal ontwikkelingsproces worden gebracht leidt dit automatisch tot de hoogst mogelijke opbrengsten voor de betreffende leerling. Een betrokken kind dat lekker in zijn vel zit ontwikkelt zich optimaal. Dit kan betekenen dat een leerling onder de landelijk norm presteert en daarmee toch het voor hem hoogst haalbare resultaat behaalt. Andersom kan een leerling met bovengemiddelde prestaties de aandacht van de leraar verwachten op het moment dat het proces niet optimaal is. Oftewel, het richtpunt van onderwijs zou wat ons betreft het proces moeten zijn. Hiermee komen aanpak, proces en opbrengsten weer op een lijn te staan. Bovendien zal door een procesgerichte didactiek de leraar weer aanspreekbaar zijn op datgene waar zijn primaire verantwoordelijkheid ligt: het onderwijsproces.

Figuur 1: Schema Procesgericht Onderwijs

Om dit mogelijk te maken werkt CPC met **welbevinden** en **betrokkenheid** als procesindicatoren. Deze indicatoren dienen als middel om het proces per kind in beeld te brengen. Pas als dat goed in beeld is gebracht kan de leraar interveniëren ter bevordering van het proces. In dit artikel richt ik me op betrokkenheid. Om de betrokkenheid meetbaar te maken wordt er gebruik gemaakt van de negen betrokkenheidssignalen en de Leuvense Betrokkenheidsschaal.

Betrokkenheidssignalen

Een ervaren leraar weet vaak intuïtief de betrokkenheid juist in te schatten van de leerling die hij goed kent. Deze inschatting is in de meeste gevallen een goede graadmeter maar blijkt in de praktijk moeilijk te vatten in woorden zodanig dat het in te zetten is als meetinstrument. Een leerling die volledig in beslag wordt genomen door een activiteit en daarmee een intens hoge betrokkenheid toont kenmerkt zich door bepaalde signalen.

De volgende betrokkenheidssignalen kunnen helpen de betrokkenheid van leerlingen specifiek te duiden:

1. Concentratie

De aandacht is op één bepaalde cirkel gericht

2. Energie

Fysieke energie en mentale energie

3. Complexiteit & Creativiteit

De leerling doet iets persoonlijks met het aanbod, voegt er eigen elementen aan toe, brengt iets voort dat nieuw voor hem is

4. Mimiek & Houding

Non-verbale tekenen van betrokkenheid

5. Persistentie

De duur van de concentratie

6. Nauwkeurigheid

Nauwkeurig werken, rekening houden met details en het verbeteren van onvolmaaktheden

7. Reactietijd

Direct reageren op vragen of opmerking, snelle reactie op uitlokkende prikkels

8. Verwoording

Tijdens activiteit spontaan hardop verwoorden wat ze (willen) doen en/of enthousiast beschrijven wat ze hebben gedaan

9. Voldoening

Tijdens uitvoering van activiteit zichtbaar genieten, na uitvoering met trots en genoegdoening terugkijken op hun taak

Leuvense Betrokkenheidsschaal

Naar aanleiding van bovenstaande betrokkenheidssignalen kan de betrokkenheid gescoord worden met behulp van de Leuvense Betrokkenheidsschaal.

Schaal 1 – Geen activiteit

Schaal 2 – Vaak onderbroken activiteit

Schaal 3 – Min of meer aangehouden activiteit

Schaal 4 – Activiteit met intense momenten

Schaal 5 – Volgehouden intense activiteit

Let op voor 'schijnbetrokkenheid'. Deze vorm van betrokkenheid toont veel van bovenstaande signalen maar zijn afgedwongen door gecontroleerde motivatie. In die situatie spreken wij niet over betrokkenheid.

In het **Observatieschema Leuvense Betrokkenheidsschaal** zijn de bovengenoemde betrokkenheidssignalen en de vijfpuntschaal samengevoegd tot een hanteerbaar meetinstrument voor de leraar. Dit instrument kan ingezet worden om de betrokkenheid in beeld te brengen alvorens er overgegaan wordt tot het verhogen van de betrokkenheid.

Procesgericht Onderwijs ligt in lijn met Pedagogisch Tact dat uitgaat van ‘het goede doen op het juiste moment, óók in de ogen van de kinderen’. Bovendien gaat het samen met bestaande methodieken die al op school worden toegepast. Het leidt tot een andere zienswijze waardoor methodes wellicht anders worden vastgepakt en didactische keuzes met het onderwijsproces als richtpunt worden gelegitimeerd.

Bron: Laevers, F. & Heylen, L. (2013). *Procesgericht werken met 6-12 jarigen in de basisschool*.
Leuven: Cego Publishers NV